Sisäministeriö LAUSUNTO SM2020-00396

MMO Krüger Kukka(SM) 17.11.2020

Viite
U 30/2016 vp

Asia
OSA; hallintovaliokunnan kuuleminen 18.11.2020 klo 11.15; U 30/2016 vp; valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle UJ 39/2020 vp; muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eurodac-järjestelmän perustamisesta

Euroopan komissio antoi 23.9. kokonaisvaltaisen tiedonannon maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta. Tiedonannosta on annettu E-kirje E 125/2020 vp. Tiedonannon liitteenä annettiin viisi lainsäädäntöehdotusta, joista yksi on tässä lausunnossa käsiteltävä ehdotus Eurodac-asetuksen muuttamiseksi.

Ehdotusta käsiteltäessä on huomattava, että neuvosto on jo muodostanut kantansa vuoden 2016 komission ehdotuksesta, eivätkä tähän yleisnäkemykseen sisältyvät säännökset enää ole neuvottelujen kohteena. Neuvotteluja käydään ainoastaan nyt komission ehdottamista muutoksista asiakirjassa KOM (2020) 614 lopullinen, joita käsitellään U-jatkokirjelmässä UJ 39/2020 vp.

Nyt annetusta ehdotuksesta on aloitettu artiklakohtainen keskustelu neuvoston työryhmässä 19.-20.10, ja puheenjohtajavaltio Saksan kunnianhimoisena tavoitteena on saavuttaa neuvostossa yhteisymmärrys ehdotuksen sisällöstä vielä syksyn 2020 aikana.

Ehdotetut pääasialliset muutokset

Eurodac-tietojärjestelmää pyritään nyt uudistamaan nykyaikaiseksi muuttoliikkeen hallinnan tietokannaksi osana EU:n tietojärjestelmien kokonaisuutta. Tavoitteena on, että jäsenvaltioissa olisi tulevaisuudessa vieläkin tarkempi ja ajantasaisempi muuttoliikkeen tilannekuva, ja näin aikaisempaa parempi mahdollisuus laajempaan, tietoon pohjautuvaan analyysiin ja tulevan kehityksen ennakointiin. Tämä myös helpottaa poliittista päätöksentekoa niin EU:ssa kuin Suomessa.

Uudistus mahdollistaisi erityisesti tilastotietojen saamisen turvapaikanhakijoiden määristä vain hakemusten määrän sijaan. Yhdistämällä näistä tilastotietoja muihin tilastotietoihin, on mahdollista saada tarkempi kuva myös muista ilmiöistä, esimerkiksi turvapaikanhakijoiden luvattomasta edelleen liikkumisesta unionin alueella. Lisäksi viime vuonna hyväksytty tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta annettu asetus (2019/818) antaa mahdollisuuden laatia tilastoja Eurodacista, rajanylitystietojärjestelmästä (EES), EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmästä (ETIAS) ja viisumitietojärjestelmästä (VIS) peräisin olevia tilastoja yhdistämällä. Tämä antaisi mahdollisuuden saada tilastotietoja esimerkiksi siitä, kuinka moni unionin alueelle viisumilla saapunut kolmannen valtion kansalainen on hakenut sieltä kansainvälistä suojelua.

Järjestelmä tukisi edelleen kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta vastuussa olevan valtion määrittämistä. Tässä tarkoituksessa hakijasta rekisteröityjä tietoja ehdotetaan täydennettäviksi tilanteissa, jotka liittyvät vastuun määrittämiseen (vastuuvaltion määräytyminen, vastuun siirtyminen ja sen lakkaaminen). Nämä säännökset täydentävät alkuperäiseen vuoden 2016 ehdotukseen jo sisältyviä säännöksiä. Järjestelmään luotaisiin myös uusi tietojen talletusluokka henkilöille, jotka nousevat maihin etsintä- ja pelastusoperaation (SAR) jälkeen. Ehdotukseen sisältyy myös säännöksiä, joiden tavoitteena on tukea sisäisten siirtojen toteutusta ja vastuuvaltion määräytymistä näissä tilanteissa. Lisäksi järjestelmään

ehdotetaan lisättäväksi tieto kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen hylkäämisestä, onko hakijalle myönnetty tukea vapaaehtoisen paluun tai uudelleenkotoutumiseen tarkoituksessa ja tieto myönnetystä viisumista.

Lisäksi asetus sisältää tarvittavat muutokset, joiden avulla Eurodac voi toimia osana EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuuskehystä. Siitä, että Eurodac on osa tätä kehystä, säädetään tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskevan asetuksen 2019/818 1 artiklassa. Nyt ehdotettujen muutosten tarve mainittiin jo silloin, kun yhteentoimivuusasetuksia koskevat kaksi ehdotusta esitettiin. Muutoksilla varmistetaan asianmukainen oikeusperusta Eurodacin toiminnalle uudessa yhteentoimivuuskehyksessä.

Tiivistelmä valtioneuvoston kannasta

Tarvitaan eri politiikkasektoreiden yhteisiä, johdonmukaisia toimia EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi, ja niiden tueksi eri tietojärjestelmistä saatavan tilastotiedon kattavaa hyödyntämistä analyysitarkoituksiin. Tätä tarkoitusta varten valtioneuvosto pitää tärkeänä ehdotettua muutosta siitä, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus saada tietoa jäsenvaltioiden alueella oleskelevien turvapaikanhakijoiden määristä. Myös anonymisoitujen tilastotietojen kattavampaa keräämistä koskevat ehdotukset ja mahdollisuus hyödyntää eri tietojärjestelmistä saatavia tällaisia tilastotietoja tukevat tämän tavoitteen toteutumista.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä tietojärjestelmien kehittämistä tukemaan kansainvälisen suojelun myöntämistä ja paluuta koskevien unionin säädösten ja ehdotetun uudelleensijoittamisasetuksen soveltamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun edellytysten selvittämistä. Henkilötietojen käsittely ei saa ylittää välttämätöntä, kun otetaan huomioon, että tarkoitus on käsitellä arkaluonteisina henkilötietoina pidettäviä biometrisiä tunnistetietoja. Lisäksi on muutoinkin tarpeen varmistua henkilötietojen suojan toteutumisesta, kuten käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen kunnioittamisesta.

Valtioneuvosto pitää tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamiseksi esitettyjä muutoksia välttämättöminä, jotta Eurodac-järjestelmä pystytään kytkemään asetuksessa 2019/818 tarkoitetulla tavalla osaksi tietojärjestelmien yhteentoimivuuskehystä.

LIITTEET

Asiasanat	laiton maahanmuutto, maahantulo, turvapaikanhakijat, turvapaikka, muuttoliike
Hoitaa	**OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, OKM, STM, TEM, VM, VNK, VTV